

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

BOSHLANG'ICH TA'LIMGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA RIVOJLANISH OMILLARI

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLARI

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
МАКТАБГАЧА ВА БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ ФАКУЛЬТЕТИ
БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ МЕТОДИКАСИ КАФЕДРАСИ**

**БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМГА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ
ЭТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ
ОМИЛЛАРИ**

**ХАЛҚАРО МИҚЁСИДАГИ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021 йил, 1 -2 апрель

БУХОРО - 2021

Илмий анжуманнинг дастурий қўмитаси

О. Х.Хамидов	–	Бухоро давлат университети ректори, иқтисод фанлари доктори, профессор, раис.
О.С.Қаҳҳоров	–	илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис муовини.
Ў.У. Рашидов	–	молия ва иқтисод ишлари бўйича проректор, аъзо.
Қ.Р.Тўхсонов	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети декани, аъзо.
Ю.Ю.Азимов	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари, аъзо.
Н.О. Сафарова	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети ёшлар билан ишлаш бўйича декан ўринбосари, аъзо.
А.Р.Ҳамроев	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси мудири, аъзо.
Ю.А. Пўлотова	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, котиб.

Илмий анжуманнинг ташкилий қўмитаси

О.С.Қаҳҳоров	–	Бухоро давлат университети илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис муовини.
Қ.Р.Тўхсонов	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети декани, раис муовини.
Г.Т. Зарипов	–	ИТ, И ва ИПКТБ бўлими бошлиғи, аъзо.
Ю.Ю.Азимов	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари, аъзо.
Н.О. Сафарова	–	мактабгача ва бошланғич таълим факультети ёшлар билан ишлаш бўйича декан ўринбосари, аъзо.
А.Р.Ҳамроев	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси мудири, аъзо.
Ф.М.Қосимов	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси доценти, аъзо.
Ғ.М.Сайфуллаев	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси доценти, аъзо.
Н.Б.Адилова	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси катта ўқитувчиси, аъзо.
Р.А.Қўлдошев	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, аъзо.
Р.Х.Жумаев	–	бошланғич таълим методикаси кафедраси ўқитувчиси, аъзо.

Тўплам Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 2 мартдаги 78-фсонли фармойиши билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасида 2021 йилда халқаро ва республика миқёсида ўтказиладиган илмий ва илмий-техник тадбирлар режасида белгиланган тадбирларнинг бажарилиши мақсадида 2021 йил 1 апрель куни Бухоро давлат университети Бошланғич таълим методикаси кафедрасида **“Бошланғич таълимга рақамли технологияларни татбиқ этишнинг замонавий тенденциялари ва ривожланиш омиллари”** мавзусидаги халқароилмий-амалий анжуман материаллари асосида тузилди.

Масъул муҳаррир:

А.Р.Ҳамроев, педагогика фанлари доктори, доцент

Такризчилар:

Б.Р.Адилов, педагогика фанлари доктори, профессор

Ю.Ю.Азимов, филология фанлари номзоди, доцент

Rangiga ko'ra: yoqutday, qizil

Mazasiga ko'ra: shirin, nordon, taxir

Xuddi shu tarzda guruhlaymiz. O'quvchilarning mavzuni qay darajada tushunganini bilish maqsadida ularga quyidagicha topshiriq beramiz. Maza bildiruvchi so'zni ma'nodoshi bilan almashtiring.

Namuna:

Shirin, lazzatli, mazali.

Bunday usullar o'quvchilarning erkin fikrlash qobiliyatini o'stirishga, og'zaki nutqining yaxshi rivojlanishiga ko'maklashadi. Davr talabiga ko'ra o'quvchilar o'rgangan bilimlarini kelgusi hayotda qo'llay olishlari, ularni og'zaki nutqda aniq va ravon ifodalay olishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev. Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent. "O'zbekiston", 2017. -488 bet.

2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.- T.: "Sharq", 1998.

3. Abduqodirov A.A., Begmatova N.X. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubi (o'quv-uslubiy qo'llanma). - Qarshi: "Nasaf", 2011.

4. Alimov N. Maktabgacha yoshdagi bolalarni matematik ta'limga tayyorlash\ Maktabgacha ta'lim. - T., 2005.

5. Axmedova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zlashtirish darajasini aniqlash va tahlil qilish\ Bola shaxsini rivojlantirishning dolzarb muammolari mavzusidagi II xalqaro anjuman. - Toshkent, 2008.

6. Qosimova Karima, Matchonov S. va boshqalar. Ona tili o'qitish metodikasi. -T., 2009.

7. Qosimova Karima, Fuzailov. S va boshqalar. 2-sinflar uchun boshlang'ich sinf ona tili darsligi. -T., 2018.

«ДИВАН ЛУГАТ-АТ-ТУРК» НИНГ ИЛК ТАДҚИҚОТЧИСИ

Улугмурод Амонов,

БухДУ филология фанлари бўйича фалсафа доктори

Аннотация: Мазкур мақолада А.Фитратнинг фольклоршунослик фаияти Махмуд Қошғарийнинг "Девону луготит турк" тадқиқоти асосида ёритиб берилган.

Аннотация: Статья посвящена историческим трудам Абдурауфа Фитрата по фольклористике на базе книги Махмуда Кошгари «Диван лугат-ат-турк».

In this article was written about the life and literary works of famous writer A.Fitrat in folklore and folkloristics

Таянч сўзлар: фольклор, фольклоршунослик, манбашунослик, матншунослик, эртақ, масал.

Ключевые слова: фольклор, фольклористика, источниковедения, текстология, ода, маснави. Четверостишие, песня.

Key words: folk, folk study, source study, text study.

1919 йили Туркистон Мухтор жумхурияти ҳукумати ва Туркистон ўлка мусулмон бюроси Марказий Осиё халқларининг маданий меросини тўплаб, айримларини нашр этиш ҳақида қарор қабул қилган. Бу ишга бош, яъни раис қилиб Назир Тўрақулов тайинланган. Абдурауф Фитратни унга муовин, яъни

ўринбосар қилиб белгилашган. Лазиз Азиззода котиб сифатида сайланган. Ана шу таркибдан иборат илмий ҳайъат жиддий ишга киришиб, жуда муҳим натижаларни қўлга киритишга муваффақ бўлган. Аввало, улар ўлканинг турли шаҳар ва қишлоқлари аҳолиси қўлида сақланиб келаётган қўлёзма ва босма нусхадаги китоблар-у халқ хотирасидаги фольклор намуналарини йиғиш ҳаракатига тушишган. Бунинг натижасида илк марта фольклорни илмий мақсадда ёзиб олиш ва уни халқ номоддий бойликлари қаторига киритиш ишига тамал тоши қўйилган.

Аммо фольклоршунослик тарихида шу ҳақда гап кетганда, то мустақиллик йилларигача уни тўплаш ва нашр этиш ишларида Фитратнинг хизматлари асло тилга олинмаган. Масалан, 1990 йилда яратилган дарсликда ҳам бу ҳақда ҳеч нима дейилмайди.

Ҳ.Зарифов, Ғози Олим Юнусов, Элбек номи тилга олинади-ю, Фитрат номи айтилмайди, чунки номи қатағонга учраган Фитрат ҳақида гапириш то истиқлол йилларигача тақиқланган эди.

Ўша даврда А.Саъдий, Ғози Олим Юнусов, Ғулом Зафарий, Ш.Раҳимий, Элбеклар ҳам шу ҳайъат аъзоси бўлишмаса-да, бу ишга хизмат кўрсатишган.

Фитрат кўпроқ ўзи туғилиб ўсган Бухоро худудининг номоддий бойликларини йиғиш ишида бош-қошлик қилган. Бунда унга Бўлот Солиев, Ўктам каби шахслар илмий ҳамроҳлик қилган.

Абдурауф Фитрат 1927 йилда “Энг эски турк адабиёти намуналари” мажмуасида Маҳмуд Қошғарий томонидан ёзиб олиниб, “Девону луғотит турк” китобига киритилган халқ қўшиқларининг илк насрий табдилини амалга оширган ва талқин қилган. Ундаги халқ қўшиқларини биринчи бўлиб мавзусига, жанрига, вазнига, шакли ва қофиясига кўра таснифлаб ўрганган. Улар орасида айрим дostonлардан олинган парчалар борлигини аниқлаган. Айниқса, “Алп Эртўнга” (Афросиёб) марсияси ҳақида чуқурроқ тўхталган. У бу марсия матни аслида бир тизимдаги яхлит йирик бир асар бўлиб, китобда парча-парча ҳолида келтирилганлигини манбалар асосида ўрганиб, асослай олган.

Турк олими Ф.Кўпрулу Алп Эртўнга мавзусидаги тўртликларни мазмун жиҳатидан боғлаб, улар тўрт марсиядан иборат деган хулосани берган бўлса, А. Фитрат уни мазмун ва мавзу жиҳатидан фарқлаб, тўрт эмас, икки марсиядан иборатлигини исботлайди. Бунинг учун тарихий манбаларни далилликка тортади.

Унинг фикрича, биринчи марсия қисқа вазнда айтилган тасвирий характердаги тўртликлардан ташкил топган. Шунинг учун олим уларни мавзусига кўра “Алп Эртўнга”, “Ёз-Қиш мунозараси”, “Бир уруш майдони ҳақида”, “Ёз ўйунлари”, “Овдан урушга”, “Тоғуш бегининг уруши”, “Уйғурлар билан уруш”, “Икки савдогар орасида”, “Айрилиқ (хижрон), севгига оид парчалар” (7 парча), “Уч уруш” (5 парча), “Бир уруш”, “Дoston бошланғичи” (6 парча) ва “Бир марсия” (3 парча) кўринишида тасниф қилади.

Табиийки, бундай таснифлаш натижасида уларни мазмунан ўзаро боғлиқ яхлит бир асар тарзида кўриш имкони пайдо бўлади.

Фитрат асардан ўрин олган фольклор намуналарини адабий тур ва жанрлар нуқтаи назаридан ҳам тасниф қилган. Бу жиҳатдан у девондаги халқ асарларини қўшиқ (тўртлик), марсия, маснавий, эл сўзи (мақол – демоқчи У.А.) каби атамалар билан таништиради.

Фитрат девондаги фольклор асарларининг вазн хусусиятларини ҳам аниқлашга интилан. Айниқса, уларнинг бармоқ вазнида яратилганини кўрсатиб берган.

Олим девондаги халқ қўшиқларининг шакл ва қофиясига ҳам катта эътибор қаратар экан, улар орасида дастлабки уч мисраси ўзаро қофияланган-у охириги тўртинчи мисраси очик қолган тўртликларни бир тизимда яратилган деб ҳисоблаб, уларни алоҳида таснифлаган.

Фитрат иккилик кўринишидаги шеърий парчаларни маснавий деб атаб, уларнинг таълимий-ахлоқий мазмунда яратилганлигига алоҳида эътибор қаратган ва уларни мавзусига кўра “Ўгут”, “Насиҳат”, “Диний насихат”, “Тарбия тўғрисида”, “Ўғлимга насихат”, “Роҳат тўғрисида”, “Меҳмон тўғрисида”, “Меҳмон тутиш тўғрисида”, “Бир гўзал тўғрисида”, “Эътиқодий бир парча”, “Дунёдан шикоят”, “Севган бир киши учун”, “Бойликни мактайдир”, “Бойлик тўғрисида”, “Алданган бир кишига”, “Мақтаниш”, “Ўзини мактаб”, “Айрилиш” каби мавзуйи гуруҳларга ажратади.

Шунингдек, Фитрат асар таркибига кирган бошқа халқ қўшиқларининг манбаларини ҳам ўрганишга катта эътибор қаратган. Уларнинг манбаларини белгилаб кўрсатишга уринган. Бунинг учун у бир мавзуда яратилган халқ қўшиқларини алоҳида, айрим дostonлардан олинган парчаларни алоҳида таснифлайди.

Ҳар бир шеърий парчанинг насрий баёнини ҳам амалга оширган. Айрим архаиклашган ва эскирган сўзларнинг изоҳини берган.

Энг муҳими, у Маҳмуд Қошғарийнинг “Девону луғотит турк” китобига киритилган фольклор намуналари асосида халқ оғзаки ижодининг ниҳоятда “эски”, яъни қадимий эканлигини, унинг жанрлари илдизлари жуда-жуда олис замонларга бориб тақалишини ва ўзида халқ ҳаёти ҳамда руҳини ифодалаб келишини аниқ баҳолай олган. Қолаверса, у томонидан катта эътибор ва зукколик билан амалга оширилган бу ишлар кейинчалик ўзбек манбашунослиги ва матншунослиги учун ўзига хос йўл очди.

Маҳмуд Қошғарийнинг “Девону луғотит турк” китобини ҳозирги адабий тилга (интерпретация) табдил қилиб нашр этишда Фитратнинг ана шу хизматлари асос вазифасини ўтаганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Туркий халқлар, жумладан, ўзбек халқ ижоди намуналарини ёзиб олиш ва китобат қилиш тарихи узоқ ўтмишга бориб тақалади. Бу соҳада дастлабки жиддий ташаббусни Маҳмуд Қошғарий бошлаб берган бўлса, кейинчалик бу хайрли ишни давом эттиришда А.Фитратнинг хизматлари беқиёсдир.

М.Қошғарийнинг ғайрати билан энг қадимги аждодларимизнинг 209 та қўшиғи ёзиб олинган. Уларнинг кўпчилиги тўртлик шаклида, учтаси учлик ва қолганлари иккилик шаклида, жами 1006 сатрни ташкил этади. Бу маълумот академик А.Қаюмов тадқиқи асосида «Қадимият обидалари» китобига киритилган намуналарга мувофиқ ҳолда берилмоқда. Зеро, бу шеърларнинг илк насрий таржимаси дастлаб проф. Фитрат (1927), проф. С. Муталлибов (1960)лар томонидан амалга оширилган бўлса, А. Қаюмов уларни шеърий шаклда (1972) табдил қилган. Ниҳоят, учинчи марта А.Абдурахмонов ҳам уларнинг янги шеърий табдилини (1995) амалга оширди [1. 45-46-б.]. Бу

шеърларнинг 1914 йилда немис ва 1939 йилда турк тилларига насрий таржима қилингани маълум. Бундан салкам тўққиз ярим аср илгари ёзиб олинган бу қўшиқларнинг аҳамияти шундаки, уларда узоқ аجدодларимизнинг турмуш тарзи, эътиқоди, орзу ва интилишлари, алам ва изтироблари ифодаланганидан ташқари қўшиқнинг жанр сифатида шаклланиш жараёни-структураси, бадиияти (ритм, қофия, вазн ва ҳ.к..)нинг хусусиятларини ойдинлаштиришда ҳам асосий манба вазифасини ўтайди, аниқроғи, қўшиқ жанри негизини ўрганишда муҳим аҳамиятга эга.

Адабиётлар

1. Мирзаев Т. Абдурауф Фитрат. // Ҳоди Зариф суҳбатлари. Устозлар, ҳамкорлар ва сафдошлар. – Т.: “SHAMS - ASA” МЧЖ босмахонаси. – Б.51.
2. Алп Эр Тўнга ёки Афросиёб жангномаси. Т.: «Ёзувчи», 1994, 45-46-б.
3. Амонов У. Ўзбек фольклоршунослиги хрестоматияси I. Тошкент. “Paradigma”, 2018. – В. 70-96-б.
4. Amonov U. S. FOLKLORE IN THE WORKS OF ABDURAUF FITRAT //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 10. – С. 9-12.

БУХОРО АМИРЛИГИДА АНЪАНАВИЙ БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ТИЗИМИ ВА УНИНГ ИНҚИРОЗИ

*О. Ш. Аҳмадов
БухДУ ўқитувчиси*

Бухорода асрлар давомида бошланғич таълим масжидлар қошидаги мактабларда бериб келинган. Бундай мактаблар тарихи VIII аср бошларига бориб тақалади. Ўрта Осиёда Ислом динининг жорий этилиши, масжид ҳамда мадрасалар қурилиши билан мусулмон мактаблари вужудга келган. “Мактаб” сўзи арабча “катаба” – ёзмоқ феълидан ясалган булиб, “ёзишга ўргатиладиган жой”⁵¹ дейилса, айрим ҳолларда “мактаб” атамаси “мирзалар мактаби” маъносини билдирган. Мактаб мусулмонларнинг масжидлар қошидаги хат-савод чиқариш ва диний удумларни ўзлаштириш даргоҳи бўлган. Бундай анъанавий таълим тизими Ўрта Осиё Араб халифалиги томонидан истило қилингандан сўнг зардуштийларнинг “дабиристон”лари ўрнида шаклланган.

Ўрта Осиёда анъанавий таълим икки босқич: қуйи-бошланғич мактаб, юқори-мадраса босқичидан иборат эди. Ушбу тизим мактаблар иккига бўлиниб, давлат томонидан таъмин этиладиган ва хусусий шахслар маблағи ҳамда вақф мулклари ҳисобидан фаолият юритадиган мактабларга бўлинган.⁵² Бошланғич таълим муассасалари манбаларда “мактабхоналар” сифатида қайд этилиб, улар деярли барча йирик қишлоқларда бўлган. Мактаблар аксарият ҳолларда бир хонадан иборат бўлганлиги учун ҳам уларни “мактабхона” - деб аташган. Мусулмон қоидаларидан келиб чиққан ҳолда ўғил ва қиз болалар мактабхоналарнинг аксарияти масжидлар, мадрасалар, қорихоналар қошида ёки хусусий мактабдорлар хонадонларида, қиз болалар мактабхоналари отин аёллар уйларида ёки бадавлат кишиларнинг мактаб ёшидаги қизлари учун уларнинг уйларида ташкил этилган.

⁵¹ Долимов У. Эски мактаб // Тафаккур. – Тошкент, 2010. - № 1. –Б. 66-73.

⁵² Алимов И. Ўзбекистонда вақф мулкларининг тугатилиши (1917-1929 йиллар). – Тошкент: “Фан”, 2009. – Б.57.

foydalanish	
Saidova M. J. Ta'limda multimedialardan foydalanish va uning didaktik imkoniyatlari	189
Saidova G. E. Boshlang'ich sinflarda geometrik materiallar ustida ishlash metodikasi	193
Saidova M. J. Masofaviy ta'limda o'qitish imkoniyatlari va usullari	195
Saidova G. E., Qoryog'diyeva A. Sh. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarni mantiqiy masalalar yechishni o'rgatish	199
Olloqova O', Murodova G. Matematika darslarida geometrik figuralarni o'rgatishda interfaol metod va didaktik o'yinlardan foydalanish	201
Hamroyeva M. R., G'afurova F.N. Boshlang'ich sinf darslarida interfaol metodlardan foydalanish	204
G. E., Sanoqulova S. F. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida uzunlik haqida tasavvurlarni shakllanritish, uzunliklarni o'lchash malakalarni hosil qilish	208
Ozodova M. H. Boshlang'ich sinflarda sintaktik tushunchalarni egallash bosqichlari	211
Qosimov F.M. Ijodiy topshiriqlar va ular tizimiga qo'yiladigan talablar	214
Adizova N., Husenova D. I- sinfda unli tovushlar talaffuzi ustida ishlash	217
Tog'ayeva U.Sh. Loyihaviy ta'lim vositasida "ona tili o'qitish metodikasi" modulini takomillashtirish	221
Hamroyeva M. R., Subhonova O. A. Ona tili va o'qish darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini o'stirishga oid metodik ko'rsatmalar	223
Улугмурод Амонов «Диван лугат-ат-турк» нинг илк тадқиқотчиси	225
Аҳмадов О. III. Бухоро амирлигида анъанавий бошланғич таълим-тарбия тизими ва унинг инқирози	228
Sidiqova D. S., Jabborova G.A. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda interfaol metodlaridan foydalanish	230
Tog'ayeva U.Sh. Xodjayeva M.Sh. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida fanlararo aloqadorlik o'rnatish	233
Qurbonova Sh. N., Razzoqova N. Pedagogik texnologiya -ta'lim-tarbiya jarayonining yaxlit tizimi sifatida	234
Yusufzoda Sh. Y., Safarova D. F. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilar mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati	237
Yusufzoda Sh. Y., Egamqulova F T. Grafik modellardan foydalanish usullari orqali masala yechish metodikasi	240
Yusufzoda Sh. Y., Narzullayeva Z. Boshlang'ich sinf matematika darslarida harakatga doir masalalar yechishga o'rgatish metodikasi	243
Narzillayeva M. Sh. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda lingvodidaktikaning o'rni	245
Rajabova N. K., Kamolova M. I. Boshlang'ich sinflarda masalalar yechishning metodik asoslari	249
Rajabova N.K. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining fazoviy tasavvurlarini shakllantirishning metodik asoslari	251
Ismatov S. R., Shukrullayeva Sh.Sh. Savod o'rgatish davri yozuv darslarini o'rgatish usullari	252
Olloqova O'M., Zaripova M.O' Hikoya o'qish darslarida o'quvchilar nutqini o'stirish	255
Ҳафизов III. Бошланғич синфларда жисмоний тарбия дарсининг тузилиши ва уни ўтказиш методикаси	258
Adizova N.B., Ibrohimova F. A. Avloniy she'rlarining boshlang'ich sinflarda o'rganilishi	261
Sidiqova D. Sh. "Matematika o'qitish metodikasi" fanini o'qitishda talabalarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	264
Қўлдошев P. A. Чапақай ўқувчиларида ёзув кўникмаларини шакллантириш	266
Safarova N. O., Jumayeva H. G. Savod o'rgatish davrida boshlang'ich sinf o'quvchilarida yozuv malakalarini shakllantirish	270
Raximova N.A., Rustamova D. Boshlang'ich sinf tarbiya tizimida innovatsiyalar	274
Mirzayeva D. Q. O'quvchilar nutqini o'stirishda lug'at ustida ishlash	277